

A Reök-palota

Parthiscum

„Az építészet kővé vált festészet”

(Schelling)

Mindennapos rohanásunk során tekintetünk nemegyszer elidőzik azon az épületen, melyet a szegediek egyszerűen „Lófaraháznak” neveznek. Azt azonban kevesen tudják, hogy valódi nevét a Reök család után kapta.

A palota hivatalos története a századelőn kezdődött, pontosabban 1906-ban, mikor megszületett az ötlet Reök Iván fejében és a terv Magyar Ede keze nyomán. Az előzményei a múlt századra nyúlnak vissza, mikor a Palánk 345. szám alatti telken sarokház épült 1850-ben. Reök Iván és neje Kelemen Ida 1885-ben vásárolta meg az ingatlant. Kilenc év múlva udvari melléképülettel, azt követően új tetőzettel látták el a többszintes épületet. 1896 és 1898 között Reök vezetése alatt a Magyar Királyi Folyammérnökség székhelye volt. A család tagjain kívül számos kereskedőnek és több iparág képviselőjének adott ott-hont (esztergályos, asztalos, bádogos, cimbalomkészítő, férfi szabó stb.)

Reök Iván 1907-től 1921-ig országgyűlési képviselő volt, a Szegedi Kaszinó alelnöke, a Szegedi Gazdasági és Iparbank elnöke, a Magyar Mérnök és Építészegylet 1912-ben megalakított helyi osztályának vezetője. A gazdag földbirtokos fellépett a nehéz sorsú és szegény tápaiak megsegítéséért. 1918-ban ő indítványozta az Algyő környéki földgázkitermelés lehetőségének vizsgálatát.

Felesége a Felebaráti Szeretetszövetség létrehozásán fáradozott, elnöke volt a protestáns Nőegyletnek és Korcsolyázóegyletnek.

Az építészetben is jártas Reök Iván 1906-ban bízta meg Magyar Edét lakóházának tervezésével, melynek a kiváló tehetségű építész azonnal eleget tett. Egy évvel később, 1907 novemberében maga az épület is elkészült.

Magyar (Oszadszki) Ede 1877. január 31-én született Orosházán. Tizenhárom éves, mikor szülei Szegedre költöztek. Ádok István építő és ácsmester mellé került inasnak. Mestere látva tehetségét, támogatta további tanulmányaiban. Temesváron építőipari tanonciskolába került, szakmai gyakorlatát is itt végezte. A Tisza L. krt. 38. sz. alatti kétemeletes, eklektikus bérház Ádok Istvánnal már közös alkotás. A Budapesti Állami Felső-Építőipari Iskolán 1901-ben megszervezte az építőmesteri képesítést. Egy évvel később feleségül vette korábbi mestere lányát. Az építő munkálatokat apósával együtt végezte, majd rövid idő elteltével önállósult. Álmai elérése érdekében gyakran utazott külföldre, tapasztalatszerzés céljából. Folyton tanult, fejlesztette képességeit, az építészet terén kimagasló műveltségre tett szert.

A századfordulón Szeged jelentősebb épületeit még Budapestről érkezett építészek tervezték (Baumhorn Lipót).

Magyar Ede itteni munkálatait 1904-ben két bérház tervezésével kezdte, magánmegrendelők kérésére. E munkák gazdag képzelőerőről, a szecesszió apró részleteit ismerő és felhasználó művész tehetségéről tanúskodnak. Szegeden tett sétáink során ma is meggyőződhetünk arról, ha a Bartók B. (egykor Valéria) tér és a Tábor u. sarkán lévő épület régi idők emlékét őrző részleteit megtekintjük.

Magyar Ede 1906-ban lehetőséget kapott, hogy európai utazásainak élményanyagát, formakincsait felhasználja a Reök Iván által elképzelt családi palota megvalósításakor. Segítséget helyi művészek, mesteremberek nyújtottak. Közöttük Fekete Pál kovácsművész, kinek köszönhetően megcsodálhatjuk a „Lófaraház”-nak keresztelt épület kovácsoltvas tartozékait.

Az építési engedélyezési tervek érdekessége, hogy míg az alaprajz megegyezik a kivitelezett állapottal, addig a homlokzat tervei neobarokk stílusról tanuskodnak. A különbség oka: Wlassics Gyula kultuszminiszter 1902. április 17-én elhangzott parlamenti beszédében a szecesszió megállításáról szónokolt.

Magyar Ede a megbízó igényei szerint, a családtagok kényelmes elhelyezése figyelembevételével, elkészítette az alaprajzot. A korszerű, gazdaságos, ötletes beépítés és a külső művészi munkák a szecesszió, a századforduló rövid életű építészeti stílusának jegyében, külföldi művészek hatására valósult meg, mégis Magyar Ede egyéniségének bizonyítékaként. A saroképület homlokzatának szokatlan tagolása és a szobrászi eszközökkel megformált homlokzatok már messziről felkeltik az érdeklődést. Azonban közelebbről is meg kell tekintenünk a hullámzó falfelszín, furcsa erkélyek, élénk virágdíszek látványát.

Takács János, a művész közvetlen munkatársa így ír Magyar Ede alkotói szándékáról:

„Alapvető a falsíkok hullámos kialakítása. Az egész homlokzat mintegy dombormű, a csendes tóparti nyugalom vonalvezetése éles vonalak kerülésével. A lágy árnyékú zárt erkélyek hullámos alátámasztékai, a lizénák, oszloptörzsek, oromzatok hullámos kialakítása is mind a vízi tájba illő, vízi növényvilág motívumaiból tevődnek össze...”

A korábban vízitündérekkel díszített falak a család konzervatívabb ízlésű hölgyeinek akaratából később csak tagolások díszítést kaptak. A növényi ornamentika a lépcsőházban is folytatódik, ablakai más-más osztásúak. A tulajdonos és a környék hatásának következtében a ház virágmintákon kívül sajátos szimbolikát rejt magában.

Magyar Ede a palota megalkotásával megalapozta hírnevét, megbízások sorát kapta, melyeknek lelkiismeretesen tett eleget. Ő készítette a Református Palota mellett a Reök család sírboltját (Református temető – 1910) neohellén stílusban. Itt kapott nyughelyet Reök István, Munkácsy Mihály nevelőapja, a palota tulajdonosának édesapja.

A művész pályája 1912. május 5-ig tartott. Magánéleti problémák miatt, végső elkeseredésében saját kezével vetett véget életének.

Fentmaradt alkotásai őrzik emlékét, habár kevesen tudják, hogy Szeged számos nevezetessége az ő fejéből pattant ki, és keze nyomán vált városunk jellegzetes arculatának meghatározójává.

Közöttük a Reök-palota, melynek története Magyar Ede halála után is folytatódott. Lakóházként ma is működik, igaz, pénz hiányában és a lakók ellenállása miatt nem került sor a lakások felújítására. A földszint a Kölesey, korábban Könyök utcára nyíló bejáratával népszerű kocsmának, falatozónak, kisebb üzlethelyiségeknek adott helyet.

Felismerve az épület műemléki jelentőségét, első állagmegóvó restaurálása 1961-ben kezdődött. A felújítási program az épület homlokzatának „ésszerű egyszerűsítését” kívánta. Ezzel szemben Árvai János főmérnök és Beszedes Kornél főépítész terve állt, mely a szecesszió megőrzését és az épület eredeti visszaállítását tűzte ki célul. A felújítási munkálatokat Révész Antal tervei alapján végezték.

Az időjárás viszontagságai miatt viszonylag rövid idő múlva, 1974-ben ismét felújításra volt szükség. A második restaurálást Tipity János építésztechnikus tervei alapján vé-

Fotó: GROSSCHMID ERIK

gezték. A szokatlan hideg tél következtében a homlokzat erősen megrongálódott, ezért a szétfagyott körcerkélyt újra kellett önteni. A munkálatokat megfelelő szakember híján az építésztechnikus végezte.

A felújítási munkák költségét az IKV vállalta. Az épület felhasználási jellege nem változott, továbbra is a szegediek, főként az egyetemisták kedvelt „törzshelye” maradt.

1991-ben a bérleti jogot egy bank nyerte el és jelentős pénzüsszeggel járult hozzá az épület felújításához.

Számos lehetőség közül a Városfejlesztési Bizottság választott, és a Szegedi IKV-ra bízta Koczor György tervei alapján a felújítási munkálatokat.

Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal főfelügyelete alatt hajtották végre a 36,3 millió

forintos, külső-belső homlokzat és tetőfelújítást, a lakások kivételével. Az építésvezető a Szegedi Nemzeti Színház felújításánál közreműködő, s nagy tapasztalattal rendelkező Darvas Tamás volt.

Pincefödémcsere után a pénzintézet korhű, ízléses üzlethelyiségét hozták létre.

Az épület az eredeti funkcióhoz igazítva, a közízlésnek megfelelően, mint műemlék, tulajdonosának és alkotójának nevét megőrizve, méltó arculatot kapott a turisták és a csak egy-egy pillanatra megálló és szemlélődő városlakók számára.

Majzik Andrea

Riposztmodern

Szeged városa igazán nem panaszkodhat, hogy nem részesülhetett a szocializmus építésének áldásaiból, legalábbis, ami az építés szó legelemibb jelentését, új épületek emelését illeti. Városunkban járva-elve nehéz a tekintetünket úgy a horizontvonal fölé emelni, hogy látószögünkbe ne küzdené be magát a modern magyar építészet néhány „remek” (és néhány tényleg remek) rekvizituma. Noha a város az ötvenes években déli határ menti fekvése (láncos kutya, stb.) és bűnös város volta miatt (lovás tengernagy stb.) szállaként szúrta Rákosi jobb szemét; ezt a „szerencsés helyzetet nem tudta kihasználni. Mit értek ezen? Néhány akkoriban hasonló cipőben járó település, pl. Sopron, Kőszeg, ennek a negatív hozzáállásnak, elzárásnak köszönheti, hogy történelmi arculata megmaradt. Szeged azonban Komócsin elvtárs vezetésével stréberebb volt ennél, villámgyorsan behozta lemaradását. Lebontotta legrégebb házait (Palánk) és szétbombázta a két évtizede még oly legendás, egységes eklektikus városképet. Ez a sokat szidott eklektika tette Szegedet egyedül álló európai kuriózzummá.